

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ УЧИТЕЉСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Наставно-научно веће Факултета у Београду на основу члана 97. Статута факултета, на седници одржаној 13.11.2012. године, донело је одлуку о образовању Комисије за оцену подобности теме за докторску дисертацију под насловом ***Ручно направљене играчке у контексту ликовних активности на предшколском узрасту*** и квалификованости кандидата мр Вере Вечански Николић.

Комисија у саставу др Невена Хаџи Јованчић, ментор, редовни професор на предмету *Методика наставе ликовне културе*, Учитељски факултет Универзитета у Београду, др Биљана Требјешанин, председник комисије, редовни професор на предмету *Педагошка психологија*, Учитељски факултет Универзитета у Београду, др Миодраг Шуваковић, члан комисије, редовни професор на предмету *Примењена естетика*, Факултет музичке уметности Универзитета уметности у Београду подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

о оцени теме докторске дисертације

Ручно направљене играчке у контексту ликовних активности на предшколском узрасту кандидата мр Вере Вечански Николић.

1. Основни подаци о кандидату

Мр Вера Вечански Николић рођена је у Ибадану, Нигерија 1975. године. Дипломирала је 1999. године сликарство у класи професора Чедомира Васића на Факултету ликовних уметности у Београду. Похађала је током 2000/2001. године Школу за историју и теорију слике Центра за савремену уметност у Београду. Последипломске студије – одсек за цртеж – у класи професора Мрђана Бајића на Факултету ликовних уметности у Београду завршила је 2002. године. Исте године је похађала Интердисциплинарне постдипломске студије – одсек за теорију уметности и медија, на Универзитету Уметности у Београду. На Учитељском факултету у Београду уписала је Магистарске студије – смер образовна технологија, 2005. године, а Докторске студије 2008. године. Након што је успешно окончала све испите, стекла је услов за пријаву теме докторске дисертације.

а) Уметничка активност

Вера Вечански Николић у домену уметничких активности делује од 1997. године. У периоду од тада до данас, одржала је три самосталне изложбе (Београд) и двадесетпет групних изложби у земљи и иностранству: Ванкувер, Нови Сад, Београд, Стразбур, Суботица, Љубљана, Варшава, Шефилд, Братислава, Праг, Вршац, Сао Паоло, Париз, Висбаден итд. Заједно са још два уметника основала је групу *Клуб љубитеља уметности (Art Fun Club)* са којима је учествовала на девет изложби у земљи и иностранству: Београд, Трнава, Касел, Скопље, Љубљана, Беч, Ријека. Учествовала је у раду различитих уметничких радионица и семинара. Током 1997. и 1998. године била је учесник сликарске радионице на *Фестивалу афричке уметности* – осликавање мурала на Музеју афричке уметности у Београду, као и бројних радионицама савременог позоришта и плеса које су организовали чланови разних савремених позоришних група из Београда и света, међу којима су: Театар Ом (Данска), Џими Тарнер/Jimmy Turner (САД), Кати Ранделс/Kathy Randels (САД), Каролина Спаић (Холандија), Алистер О'Лоуглин/Alister O'Loughlin (Енглеска), Криси Тилер/Krissie Tiller (Енглеска), Тања Пајовић, Плаво позориште и Дах театар из Београда. За представу Дах театра *Случај Хелен Келер* израдила је костиме и сценске реквизите (1998).

Члан је Удружења ликовних уметника Србије – УЛУС од 1999 године, а председник савета галерије „Бранко Миљковић” у Београду била је од 2008-2009. године. Носилац је следећих награда и признања: Стипендиста Републичке фондације за развој научног и уметничког подмлатка Републике Србије (1995-2000), Награда за најбољи цртеж из фонда ФЛУ (1996.), Награда *Транспортипед* за мозаик (1998), Награда 4. ЈФЈФ-а *Дрвени Ед* за најбољу женску улогу у филму *Како постати велики Уметник* (2001), Награда за подстицај рада најбољих младих магистара науке и уметности, Министарство за науку и технологију Републике Србије (2002). Њени радови се налазе у колекцијама Теленор Србија и Секретаријата за културу Скупштине града Београда.

б) Педагошка и стручна активност

Мр Вера Вечански Николић има знатно радно искуство у области ликовне педагогије. У току студија (1995-1997) радила је као наставник цртања и сликања у оквиру *Дечје ликовне колоније* на Брезовици, Ђердапу и Копаонику у организацији Министарства за омладину и спорт Републике Србије и организације *Креативни и даровити Србије*, а у *Атељеу за ликовну уметност* Дечјег културног центра Београда (1999-2000), такође као наставник сликања и цртања. На Учитељском факултету у Београду ради од 2001. године. У звању асистента приправника за предмет *Методика наставе ликовне културе* провела је две године (2001-2003). За асистента је изабрана 2003. године, а реизабрана у исто звање 2008. године и била ангажована на предметима *Методика наставе ликовне културе 1 и 2* на смеру за учитеље и на предметима *Методика ликовног васпитања 1 и 2* на смеру за васпитаче. У октобру 2012. изабрана је за наставника уметности за предмет *Визуелне уметности*.

Активно учествује у различитим пројектима намењеним ликовном образовању деце основношколског узраста. Била је сарадник на пројекту *Дете и култура* – у организацији Културног центра Београд и хуманитарне организације „Здраво да сте“ (1999/2000.г), стручни сарадник на програмима у *Дечјем клубу* Музеја савремене уметности у Београду, као и сарадник на пројекту *Пророци (The Propheten Project)* немачког уметника Микеа Кухлмана у Дечјем културном центру Београда (2003).

Аутор је и реализатор ликовног програма *Моја природа* у Дечјем културном центру Београда (2004-2005.) и аутор пројекта *Време за причу* (приповедачко-визуелних сеанси у библиотеци – eng. Storytelling) за децу узраста од 4-6 година у Дечјем одељењу Библиотеке града Београда - Библиотека Чика Јова Змај (2011).

в) Нучно истраживачка активност

У сарадњи са Министарством Просвете и Спорта била је у комисији за Реформу образовања (2003-2004) као члан Комисије за образовну област *Уметности* у основном и опште средњем образовању. У сарадњи са Заводом за вредновање квалитета образовања и васпитања и Министарством просвете и спорта Републике Србије, као члан стручног тима за предмет Ликовна култура, учествовала је у изради *Предлога стандарда ученичких постигнућа* за крај обавезног образовања (2005/2006). Учествовала је као члан ауторског тима у изради дидактичких материјала за предмет Ликовна култура за *Едусофт* - образовни веб-портал (2008).

Мр Вера Вечански Николић учествовала је на Научном скупу и објавила рад у домаћем часопису:

1. *Концепције и стратегије обезбеђивања квалитета базичног образовања и васпитања, Иновације у настави* бр. 3/12, Учитељски факултет, Београд (2012) са саопштењем: *Савремене технологије као извор нових могућности у настави ликовне културе*.

2. Вечански, В. (2012): Савремене технологије као извор нових могућности у настави ликовне културе, *Иновације у настави*, 3/12, Учитељски факултет, Београд, стр. 87-100. [YU ISSN 0352-2334, UDC 370.8]

На основу свега изложеног Комисија констатује да је кандидаткиња мр Вера Вечански Николић квалификована за израду докторске дисертације.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет истраживања у докторској дисертацији Вере Вечански Николић представљају два проблема: 1) идентификовање позитивних развојних ефекати приликом ручне израде играчака на прешколском узрасту и 2) модалитети игре коју руком израђене играчке, као „веома лични“ предмети, могу да подстакну. Осим истраживања у теорији и методичкој литератури, истражиће се и пракса у нашим предшколским установама и то: а) особине играчака са аспекта развојних и креативних потреба деце б) обим у коме су ручно израђене играчке присутне у односу на остале играчке в) мишљења васпитача о значају и сврсисходности ручне израде играчака са становишта функционалности, естетске адекватности и потенцијала за игру г) разлози који утичу на недостатак присуства ручно израђених играчака са становишта наставне праксе.

Циљ истраживања који је поставила Вера Вечански Николић јесте стварање основе за унапређење постојеће ликовне праксе увођењем методичких структура које би укључиле израду играчака, у складу са холистичком и интегративном природом саме уметности.

Основни задаци истраживања су: а) анализирање различитих продуктивних и игровних активности деце предшколског узраста са ликовним и неликовним

материјалима у функцији сазнања, развоја имагинације и креативног потенцијала б) дефинисање улоге и значаја адекватно осмишљених методичких структура у контексту истраживачких и продуктивних ликовних активности у раду са децом предшколског узраста в) испитивање мишљења васпитача о значају и сврсисходности ручне израде играчака идентификовањем кључних разлога за одсуство ових активности.

Кандидаткиња Вера Вечански Николић полази од чињенице да се значај игре за дете огледа у њеном утицају на готово све аспекте развоја: когнитивни, социјално-емотивни, физички, развој говора, као и развој имагинације, креативности и истраживачких способности. Због везе између игре и имагинације, креативности и истраживачких способности, многи аутори доводе игру у блиску везу са уметношћу сматрајући да је дечја игра прототип стваралаштва, прва инстанца уметности и креативни чин детета помоћу којег оно у процесу развоја проширује своје искуство (Х. Рид према: Каменов, 2006: 41). Дечје стваралачко изражавање може се дефинисати као игра медијумима, који се налазе у различитим уметностима и имају карактер истраживачке игре. Један од аспеката таквих активности је и испитивање различитих могућности појединих материјала што, уједно, може представљати и увод у ликовно стваралаштво. Са развојно-психолошког становишта игра се може посматрати као нешто што подстиче развој, али истовремено и као „производ” самог развоја, са становишта уметности може се посматрати као различити облици уметничког изражавања. Аналогно томе, објекти који се користе у игри, то јест – играчке, могу се посматрати као нешто што подстиче развој, али и као ликовни или уметнички производи. У прошлости су се све играчке израђивале ручно, углавном од природних материјала, и њихово ликовно обликовање је било видљиво, међутим, данас се играчке углавном купују у продавницама играчака где доминирају пластичне и електронске играчке те добити и позитивних ефеката који прате слободно стваралаштво и ликовне процесе – нема. Будући да играчке заузимају веома важно место у животу сваког детета, Вера Вечански Николић сматра да оне морају имати одређене карактеристике да би заиста имале подстицајну улогу у развоју детета. Ручна израда играчака по својој природи укључује процесе који су више од обичне игре, који проширују и надграђују дечје искуство, уједно доприносећи развоју у целини.

Проблемом ручно направљених играчака, односно, њиховим развојним потенцијалом и модалитетима коришћења на предшколском узрасту, код нас се до сада нико није бавио. Кандидаткиња истиче потребу за овим истраживањем, будући да се играчке као нераскидиви део игре морају посматрати и као важан сучинилац развоја.

3. Опис садржаја дисертације

Докторска дисертација Vere Вечански Николић требало би да има следећу структуру:

Теоријски приступ проблему

Полазне основе за теоријска разматрања ове теме су, пре свега, природна потреба деце за игром и холистичка и интегративна природа уметничких, то јест, ликовних активности. У теорији и методичкој пракси истраживање се оне идеје и методичке структуре наставе које се заснивају на холистичком приступу образовању и које препознају дечју игру и значај мануелног и продуктивног рада, у оквиру ње, као потенцијал за развој креативности и свеукупног развоја. Посебна пажња биће посвећена приступима у образовању који су се успоставили у оквиру холистичких

образовних система (Валдорф, Монтесори и Ређо Емилиа) и који велику пажњу посвећују мануелном или ручном раду, наглашавајући његову важну улогу за целокупни развој детета (према: Clouder, 2008). Разматраће се и истраживања из области неуронаука (Wilson, 1998; 2000; Hannaford, 1995) која испитујући везу између руке, покрета и мозга, указују на механизме учења које Паперт назива „учење путем прављења” или конструкционизам (према: Bunker, 1991). У том смислу, децја игра и израда играчака као њен интегрални део (кроз низ ликовних, истраживачких и стваралачких активности), посматраће се као природни оквир за учење на предшколском узрасту, али и као основни чинилац у усвајању знања и стицању умења.

Методички приступи и структурирање ликовних активности

Овај део рада обухватиће преглед и разматрање различитих методичких приступа у организације ликовних активности које су у функцији израде играчака. Кроз низ примера из литературе и методичке праксе истражиће се различите врсте играчака, њихово деловања на игру и ликовни аспекти које поседују. Различите могућности структурирања ликовних активности које би кроз процесе ручне израде играчака (истраживањем материјала и објеката, састављањем и растављањем елемената и грађењем, осмишљавањем и стварањем) доприносиле развоју fine моторике, перцепције, креативности и когниције, али и утицале на децје самопуздање и позитивну слику о себи.

Истраживање мишљења васпитача

Истраживања у последње две деценије показују, како кандидаткиња излаже, да је учешће деце у слободним, неструктурираним играма и спонтаним активностима драстично опало због фактора као што су прекомерна употреба телевизије, компјутерских игрица и других технологија већ на веома раном узрасту. Стога је важно утврдити на који начин, које, и какве, играчке се користе у нашим вртићима. У том смислу, у овом делу рада разматраће се мишљења васпитача о актуелној пракси са аспекта израде и употребе ручно израђених играчака. На основу добијених резултата створиће се услови за осмишљавање адекватних методичких структура ликовних активности.

Теоријска уопштавања

Иинтерпретацијом и тумачењем резултата добијених анализом и проучавањем релевантних искустава из литературе и практичног истраживања, утврдиће се развојни потенцијали и начини коришћења ручно израђених играчака у предшколском узрасту. На бази тога биће успостављен предлог решења за унапређење васпитне праксе у предшколским установама код нас.

Закључна разматрања

На основу прелиминарног истраживања кандидаткиња ће своју докторску дисертацију окончати предлозима за заснивање методичких структура ликовних активности у оквиру којих ће бити обухваћена ручна израда играчака.

4. Основна хипотеза

Вера Вечански Николић намерава да своје истраживање заснује на следећој *хипотези*.

Основна хипотеза овог истраживања јесте да у нашим вртићима доминирају индустријски израђене играчке, да се ручно направљене играчке веома мало користе и да их деца ретко израђују на ликовним активностима. Савремени концепт игре је

постао пре „забављање детета” него игра, чему доприносе чињенице да се детињство данас одвија у условима развијености високих технологија и свеопштег помањкања времена, да савремене играчке подлежу законима тржишта и потрошачког друштва а не добитима за дете. Резултати тога се огледају у одсуству спонтане деце игре и развоја креативности који би, по природи ствари, такву игру и пратили.

5. Методи истраживања

У истраживању проблема кандидаткиња ће применити дескриптивну методу и методу теоријске анализе. Методом теоријске анализе релевантне литературе из: филозофије и психологије образовања и уметности, ликовне педагогије, методике ликовних уметности и др. планира да уобличи теоријски оквир рада. Критичком анализом ових извора утврдиће се а) развојни потенцијал игре и ручно израђених играчака на предшколском узрасту б) модалитети коришћења ручно израђених играчака током и након израде в) оквирна концепција за заснивање адекватних методичких структура ликовних активности у контексту израде играчака у предшколском узрасту.

Дескриптивном методом и одговарајућом техником (упитник) утврдиће се мишљење васпитача о значају ручно израђених играчака, присуству/одсуству истих и начинима коришћења у пракси, као и могућим проблемима у процесу израде у предшколској установи.

Инструменте за потребе овог истраживања представљаће а) систем категорија за анализу садржаја конструисан на основу релевантних теоријских поставки б) упитник за васпитаче.

Узорак истраживања представља 150 васпитача који раде у градским, приградским и сеоским вртићима.

6. Очекивани резултати и научни допринос

Од дефинисања кључних аспеката игре и ручне израде играчака у контексту развоја општих и креативних способности деце, прегледа и проучавања угледних методичких поставки структурирања уметничких и продуктивних активности, идентификовања ситуације у нашим предшколским установама, Вера Вечански Николић води до методички осмишљених структура ликовних активности које имају улогу да ручну израду играчака ставе у контекст несметане игре са децом најмлађег узраста, али које поседују сазнајни и развојни потенцијал, што представља значајан допринос научној теорији и наставној пракси.

7. Закључак

На основу досадашњег образовања, успешно положених испита на докторским студијама који су били услов за пријаву теме докторске дисертације, затим објављених стручних и уметничких радова, учешћа на научним скуповима, као и свега онога што је написала у образложењу теме за докторску дисертацију, мр Вера Вечански Николић је себе препоручила као компетентног кандидата за писање докторске дисертације у области методике наставе ликовне културе. Предложена тема докторске дисертације, до сада неистражена, уколико буде урађена као што је најављена, може дати значајан допринос унапређењу методичке литературе за васпитаче у предшколским установама.

Комисија препоручује да се предложена тема прихвати под новим називом *Развојни потенцијал и модалитети коришћења ручно израђених играчака на предшколском узрасту* и да се мр Вери Вечански Николић одобри израда докторске дисертације.

У Београду, 27. 05. 2013.

Комисија:

др Биљана Требјешанин, председник комисије,
редовни професор на предмету *Педагошка психологија*,
Учитељски факултет у Београду

др Миодраг Шуваковић, члан,
редовни професор на предмету *Примењена естетика*,
Факултет музичке уметности у Београду

др Невена Хаџи Јованчић, ментор,
редовни професор на предмету *Методика наставе ликовне
културе*, Учитељски факултет у Београду